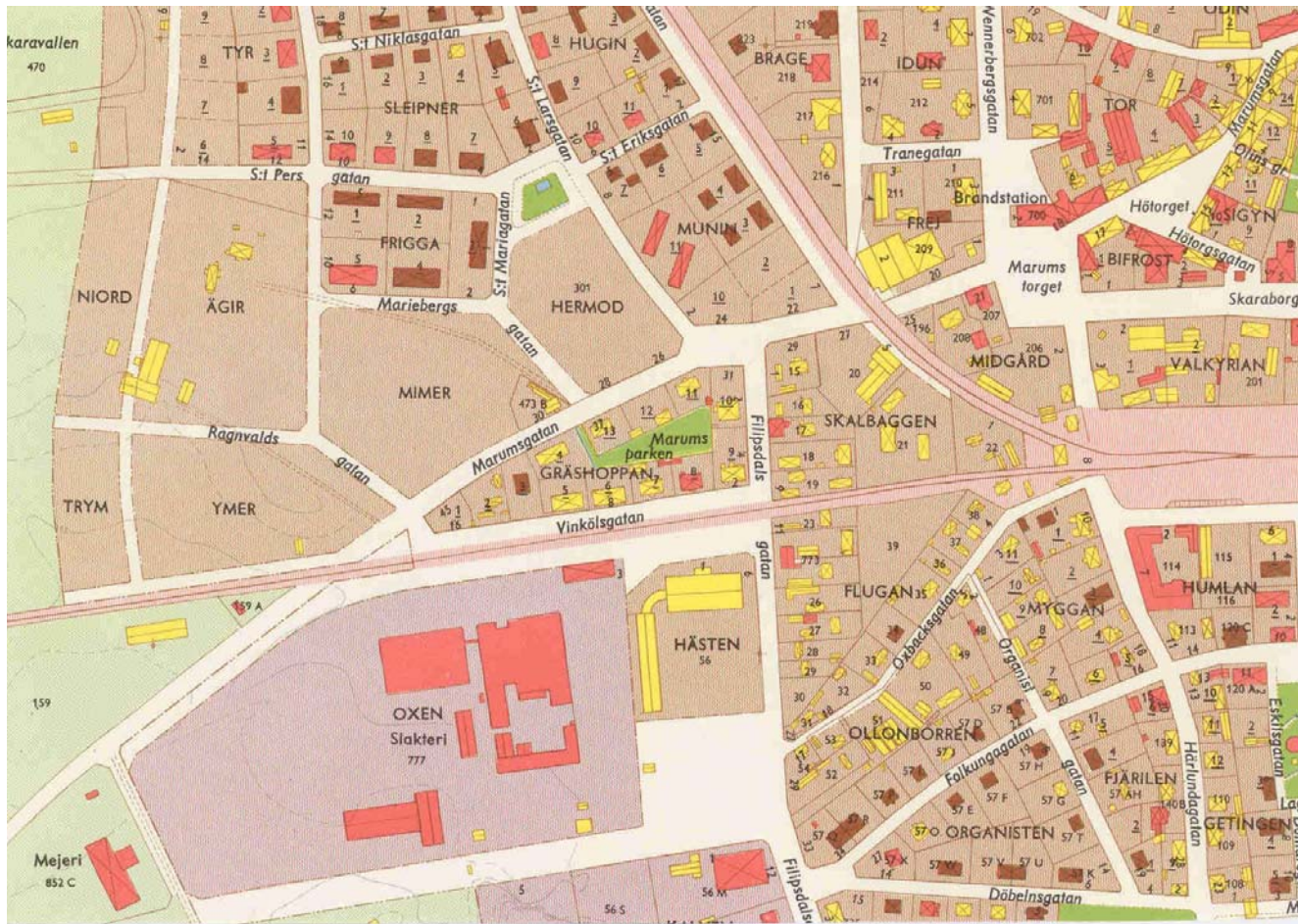

TIDIGARE FYSISK PLANERING 2

- 2.1 [Markdispositionsplan 1976](#)
- 2.2 [Kommunöversikt 1977](#)
- 2.3 [Fördjupade översiktsplaner](#)
- 2.4 [Detaljplaner, samlad bebyggelse](#)
- 2.5 [Regionala samband](#)

2.1 MARKDISPOSITIONSPLAN 1976

Markdispositionsplanen

Våren 1976 antog Skara kommunfullmäktige en kommunomfattande *markdispositionsplan* som skulle belysa förutsättningarna för kommunens utveckling fram till år 2000. Den gav en översiktlig bild av dåvarande och framtida markanvändning, samt innehöll dispositionsplaner för tätorterna Ardala, Axvall och Varnhem.

Lägg märke till den planerade nya sträckningen av E3 (nuvarande E20) som har uppenbara likheter med det förslag som diskuterats långt senare. Intressant är också att frågan om flygfält vid Viglunda diskuterades redan i mitten av 1970-talet.

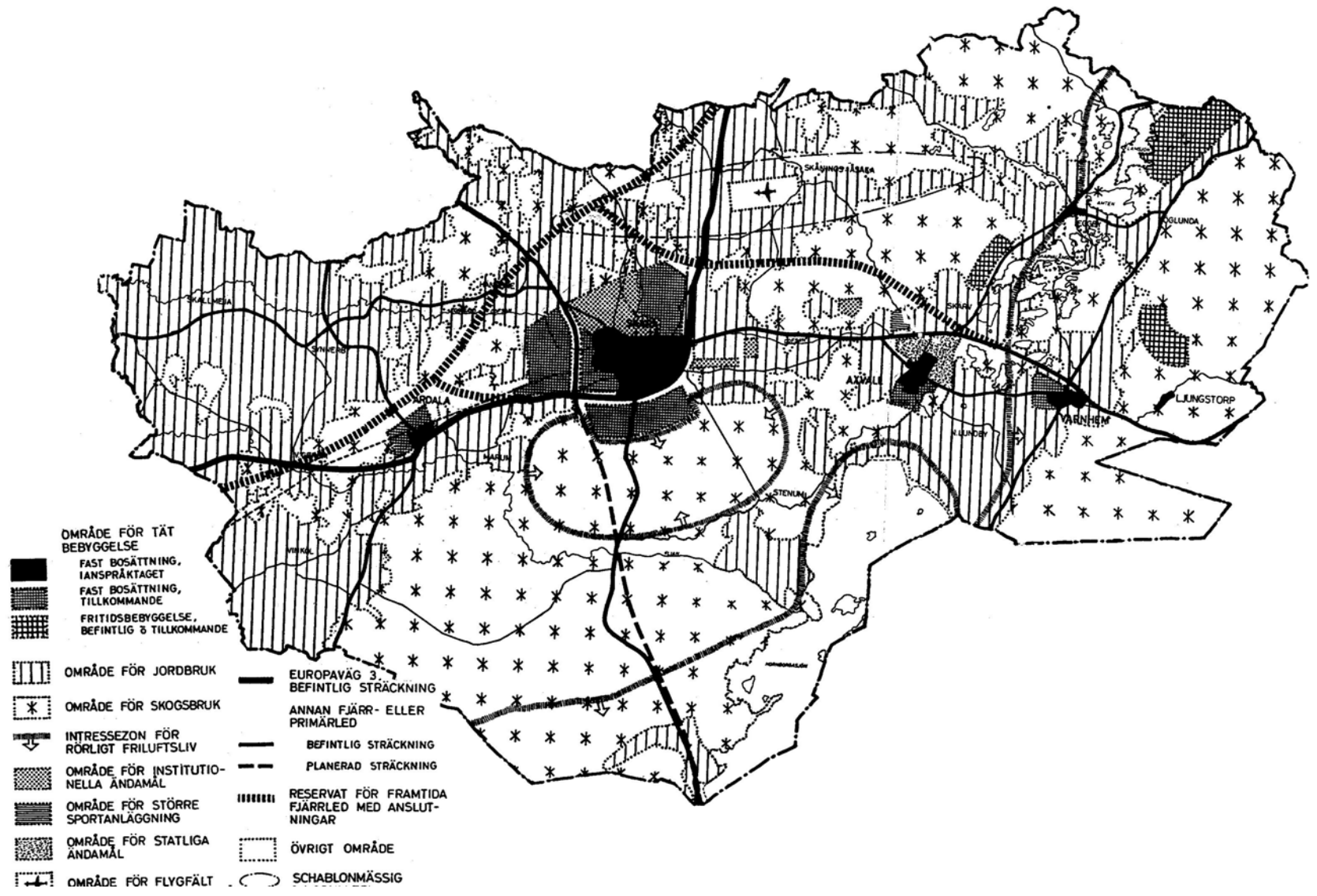
Bakgrund

En allmän beskrivning av markdispositionsplanens förhistoria finns i avsnitt 2.2.

Ytterligare information:

- Miljö- och byggnadskontoret
- Kommunomfattande markdispositionsplan. K-konsult/Stadsarkitektkontoret 1976.

MARKDISPOSITIONSPLAN 1976 2.1

2.2 KOMMUNÖVERSIKT 1977

Kommunöversikten

Den 18 april 1977 antog kommunen en sk kommunöversikt för Skara kommun. Den byggde till stor del på 1976 års markdispositionsplan (se 2.1) och innehöll riktlinjer för hur bygglov och andra markanvändningsfrågor skulle bedömas. Kommunöversikten fick bred politisk förankring, och fungerade anmärkningsvärt väl. Den utgjorde under många år ett mycket gott stöd, framför allt för dåvarande stadsarkitektkontoret men även för kommunledningen andra kommunala förvaltningar, länsstyrelsen m fl.

En kommunöversikt var en ”informell”, dvs inte lagreglerad, typ av plan som utarbetades av nästan alla kommuner under 1970-talet. Arbetet var till stor del en uppföljning av de riktlinjer för fysisk riksplanering som antogs av riksdagen 1972.

Den historiska bakgrunden

Den fysiska riksplaneringen påbörjades 1967 (under arbetsnamnet Hushållning med Mark & Vatten), som följde av de krav som under det expansiva 1960-talet ställts på exploatering av dittills orörda kuster, fjäll m fl områden. Lokaliseringen av raffinaderiet vid Brofjorden, kärnkraftverken, Sturups flygplats, fritidsbebyggelse vid attraktiva stränder mm vållade konflikter som var svåra att hantera utan en nationell helhetssyn.

Arbetet ledde fram till riktlinjer av två slag:

1. Verksamhetsanknutna riktlinjer, som angav hur olika sektorsintressen skulle beaktas i den fysiska planeringen. Det gällde sektorerna naturvård, kulturminnesvård, friluftsliv, jordbruk, skogsbruk, fiske, rennäring, fritidsbebyggelse och försvar.

2. Geografiska riktlinjer, som angav hur vissa preciserade geografiska områden borde skyddas respektive exploateras. Särskilda riktlinjer angavs för kusterna, fjällen, de stora älvdalarna, några insjöområden (t ex Väneren) samt områden med särskilt goda förutsättningar för tung industri.

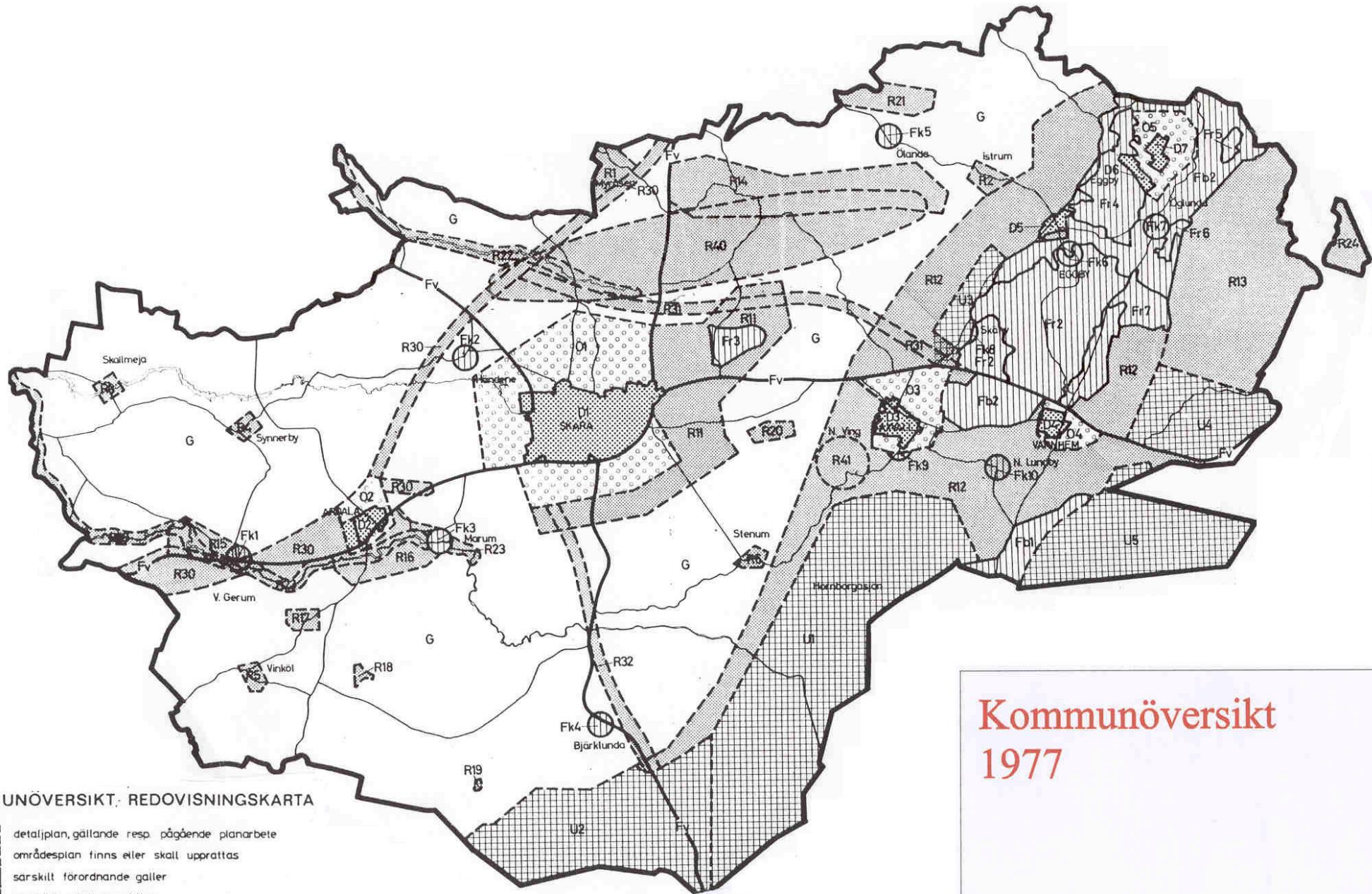
Den fysiska riksplaneringen fungerade i stort sett enligt riksdagens intentioner, och har fått synnerligen stor betydelse för den svenska fysiska planeringen inom stat, regioner och kommuner. Begreppet riksintresse etablerades t ex vid denna tid.

Riktlinjernas juridiska status var emellertid i början oklar, och redan 1972 uttalade riksdagen att de borde lagfästas i samband med den nya bygglagstiftningen. Samtidigt med Plan- och Bygglagen (PBL) antogs Naturresurslagen (NRL), som 1987 ersatte de tidigare riktlinjerna. Naturresurslagens bestämmelser kom senare att ingå i Miljöbalken när denna trädde i kraft 1999.

Ytterligare information:

- Miljö- och byggnadskontoret
- Kommunöversikt för Skara kommun. K-konsult/Stadsarkitektkontoret 1977.

KOMMUNÖVERSIKT 1977 2.2

KOMMUNÖVERSIKT, REDOVISNINGSKARTA

- D** (dotted pattern) detaljplan, gällande resp. pågående planarbete
- O** (diagonal lines) områdesplan finns eller skall upprättas
- F** (horizontal lines) särskilt förordnande gäller
- R** (vertical lines) särskilda riktlinjer gäller
- U** (cross-hatch) särskild utredning erfordras
- G** (no hatching) generella regler gäller
- Fv** (dashed line) utvidgat byggnadsförbud enl. väglagen

**Kommunöversikt
1977**

2.2

2003

2.3 FÖRDJUPADE ÖVERSIKTSPLANER MM

Begreppet Fördjupad översiktsplan

En *fördjupad översiktsplan* är en detaljerad, "fördjupad" del av den kommundäckande översiktsplanen. En sådan görs för de delar av kommunen där det behövs mer detaljerade studier än vad den kommundäckande planen kan ge. Detaljerade planstudier behövs främst för tätorterna och deras närmaste omgivning. Sådana planer har genom åren haft många namn t ex generalplan, områdesplan, centrumplan, dispositionsplan mm.

Planering av ny bebyggelse

Mark som ligger i närheten av en tätort kan förr eller senare behövas för dess expansion. För att få en översiktlig bild av hur detta bäst bör ske, gör man en fördjupad översiktsplan. Innan en sådan finns, bör man vara restriktiv mot nya hus och andra fasta anläggningar som kan hindra en ändamålsenlig utbyggnad av tätorterna.

Även sedan fördjupade översiktsplaner antagits, bör i princip inga nya fastigheter bildas och ingen nybyggnad medges förrän detaljplan upprättats (se GPF/GMF 2.4). Undantag både kan och bör dock göras där det finns särskilda skäl t ex om en tomt redan finns och det är uppenbart att åtgärden inte kommer att innebära något nämnvärt problem i framtiden.

Planering av befintlig bebyggelse

Sedan mitten av 1990-talet har nybyggnationen minskat kraftigt, och därmed behovet av planer för nya bebyggelseområden. I dag är det betydligt vanligare

att använda fördjupade översiktsplaner för att, från ett översiktligt perspektiv, förbättra det som redan finns såsom bostadsområden, industriområden, centrumområden, parker, friluftsområden, gatunät osv.

Fördjupade översiktsplaner i Skara kommun

Antagna planer finns för

- Östra delen av Skaraberg
- Stationsområdet och Vallgatan mm i Skara
- Sommarland & Axevalla Travbana mm

Ytterligare planer finns, men de är så gamla att de i praktiken blivit helt inaktuella.

Förslag till fördjupade planer finns för tätorterna dvs Skara, Ardala, Axvall, Varnhem och Eggby. Fem skissförslag gjordes redan 1991, och har delvis blivit inaktuella. Vissa planeringsprinciper är emellertid fortfarande aktuella.

Miljövårdsprogram 1992

Ett *miljövårdsprogram* antogs 1992. En projektlista för 1993 och ett förslag till projektlista för 1994 godkändes 1994. Miljövårdsprogrammet ersätts efter hand av nyare dokument som miljöstrategin, miljöredovisningen och de gemensamma planerings- och miljöför-utsättningarna.

Miljöstrategi

Skara kommuns *Miljöstrategi* ingick som del av Skara kommuns översiktsplan och antogs av kommunfullmäktige 1998.

Miljöstrategin innehåller en miljöpolicy för kommunen samt omsätter nationella och regionala miljömål till dagens kommunala verklighet. Sedan 1998 har ett helt nytt system med *nationella miljömål* tagits i bruk, se GPF/GMF 3.1. Ett omarbetat och aktualiserat förslag till miljöstrategi har utarbetats och remissbehandlats under 2004, och avsikten är att det skall antas av kommunfullmäktige hösten 2005 tillsammans med översiktsplanen.

Miljöredovisningar och nyckeltal

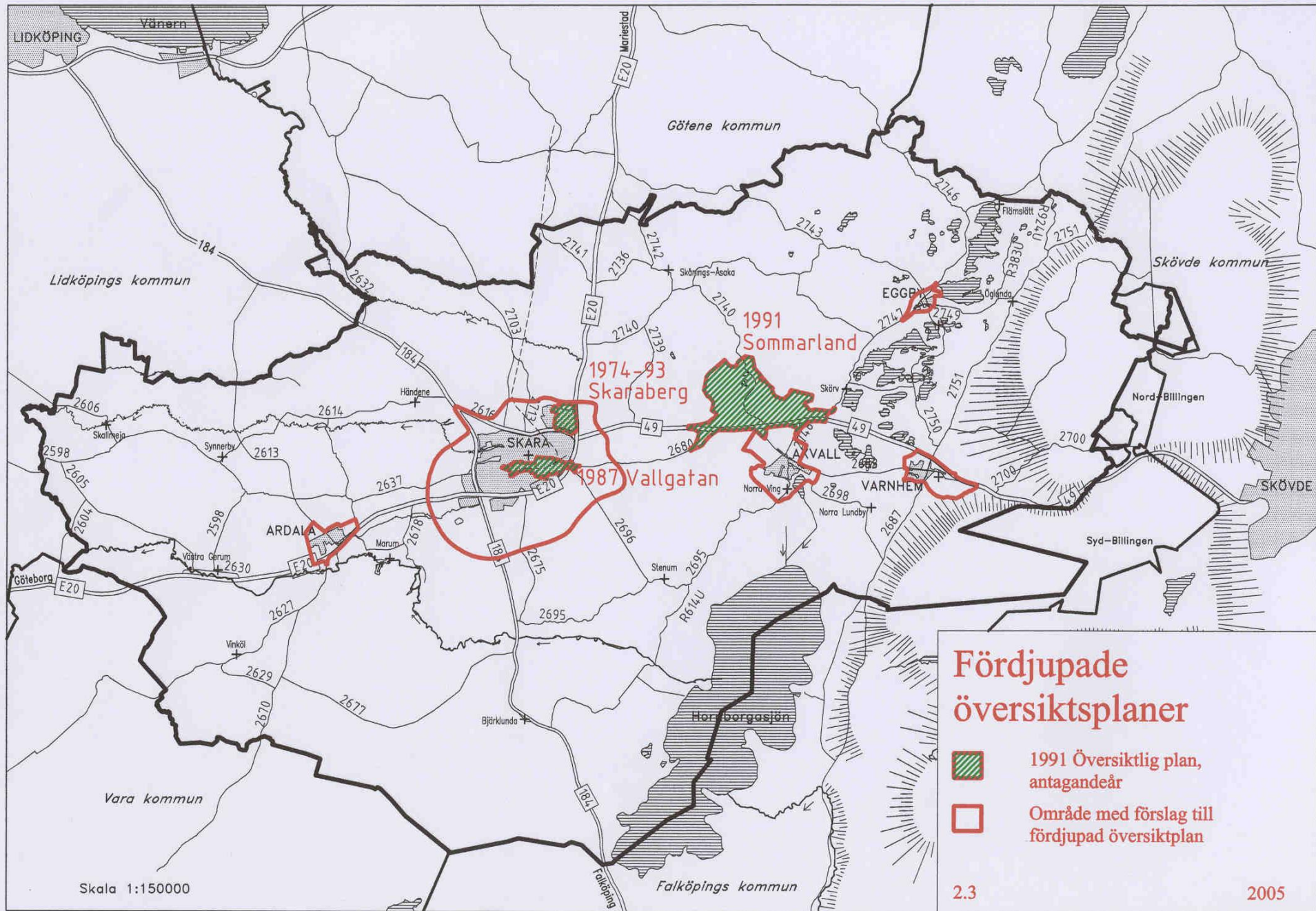
Som uppföljning av miljöstrategin har *miljöredovisningar* utarbetats med jämna mellanrum och antagits av kommunfullmäktige. En miljöredovisning är en uppföljning och utvärdering av miljöarbete och miljöförändringar i kommunen under en viss tid. För att göra en systematisk uppföljning krävs relevanta *nyckeltal* (jämförelsetal) som kan jämföras både över tid internt i kommunen och med andra kommuner som har likartad befolkningssammansättning och/eller naturförhållanden. Arbetet med att ta fram nyckeltal, samt föreslå hur de skall användas, har bara börjat. Det kommer att ta flera år innan systemet är fullt utbyggt och allmänt accepterat.

Ytterligare information:

- Miljö- och byggnadskontoret.
- Boken om översiktsplan del 1-4. Boverket 1996.

FÖRDJUPADE ÖVERSIKTSPLANER MM 2.3

2.4 DETALJPLANER, SAMLAD BEBYGGELSE

Detaljplan – vad är det?

*”Prövning av markens lämplighet för bebyggelse och reglering av bebyggelsemiljöns utformning skall ske genom detaljplan för ny sammanhållen bebyggelse, ny enstaka byggnad vars användning får betydande inverkan på omgivningen eller som skall förläggas inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse, om tillkomsten av byggnaden inte kan prövas i samband med prövning av ansökan om bygglov eller förhandsbesked, bebyggelse som skall förändras eller bevaras, om regleringen behöver ske i ett sammanhang.
(...). Detaljplan behöver inte upprättas i den mån tillräcklig reglering har skett genom områdesbestämmelser.”
(PBL 5:1).*

(PBL = Plan- och Bygglagen)

En *detaljplan* är ett juridiskt dokument med preciserade regler för hur mark får användas och bebyggas. Den anger om en tomt får användas för bostäder eller butiker, hur högt ett hus får vara, vilken mark som inte får bebyggas etc. Dess bestämmelser är bindande såväl för fastighetsägare som för kommunen. Detaljplanen ersätter de äldre begreppen stadsplan och byggnadsplan.

En detaljplan innehåller avvägningar såväl mellan enskilda och allmänna intressen som mellan olika enskilda intressen, och ofta även mellan olika allmänna intressen. En detaljplan görs där det finns flera olika

GPF/GMF SEPTEMBER 2005

intressen som behöver samordnas och vägas mot varandra. I praktiken innebär det att detaljplan behövs vid all tätortsbebyggelse, medan bebyggelse på landsbygden normalt inte kräver detaljplan.

Detaljplaner gäller inom följande områden, se kartan:

- D1 Skara tätort
- D2 Axvalls tätort
- D3 Varnhems tätort
- D4 Eggby tätort
- D5 Öglunda – Slättäng fritidshusområde
- D6 Köpstaden
- D7 Ardala tätort
- D8 Ving 22:1
- D9 Näsbadet

Områdesbestämmelser

Områdesbestämmelser är en enklare form än detaljplan, men upprättas på samma sätt. Det har i Skara kommun hittills (2005) endast använts en enda gång.

Samlad bebyggelse

Begreppet *Samlad bebyggelse* har stor betydelse vid tolkning av reglerna för bygglovplikt. Samlad bebyggelse är 10 - 20 bostadshus, butiker, industribyggnader etc (ej uthus) på tomter som gränsar mot varandra eller mot gemensam väg.

Kartan ger en översiktlig bild av miljö- och byggnadskontorets tolkning av vad som är samlad bebyggelse. För mer exakta uppgifter, kontakta miljö- och byggnadskontoret.

Inom Samlad bebyggelse är bygglovplikten nästan densamma som inom detaljplanelagt område. Utanför Samlad bebyggelse får ägare till en- och tvåbostadshus utan bygglov göra mindre tillbyggnader, uppföra mindre komplementbyggnader, murar, plank mm. Reglerna finns i PBL 8 kap 4 §, stycke 2-3.

För att exakt kunna avgränsa områden med Samlad bebyggelse är begreppet ”tomt” avgörande. Begreppet har olika innebörd i olika lagar. Vi följer rekommendationen från Sveriges Kommuner och Landsting (f d Kommunförbundet) som definierar tomt på följande sätt:

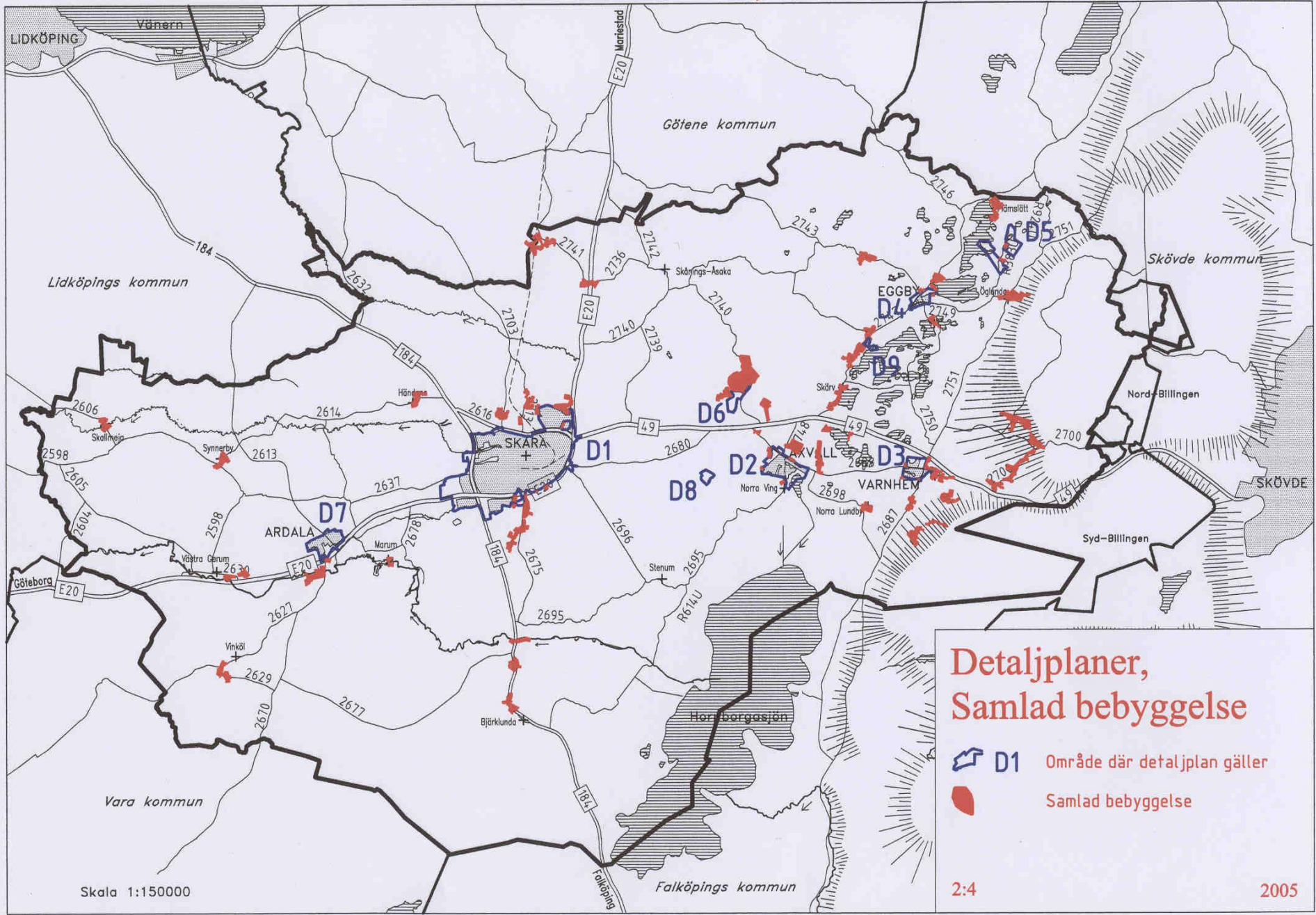
”En bebyggd fastighet utgör i sin helhet tomtmark, om den utgör ett sammanhängande ägoskifte med en area som inte överskrider två ha (20.000 m²). I begreppet ”bebyggd” inräknas inte uthus och ekonomibyggnader”.

Ytterligare information:

- Miljö- och byggnadskontoret.
- Boken om detaljplan och områdesbestämmelser. Boverket 2002.
- Boken om lov, tillsyn och kontroll. Boverket 2004.

DETALJPLANER, SAMLAD BEBYGGELSE 2:4

2.5 REGIONALA SAMBAND

Skara: Mitt i Skaraborg

Skara ligger geografiskt mycket centralt i Skaraborg, dvs i den del av Västra Götalands län som tidigare tillhörde Skaraborgs län. De tre städerna Lidköping - Skara - Skövde bildar ett stråk med särskilt goda förutsättningar för gemensam utveckling. Städerna har bra inbördes kommunikationer, och fungerar till stor del som gemensam arbetsmarknad.

Västra Götalands län

Länsindelningen i Sverige var under många år oförändrad. Men enligt riksdagsbeslut bildades 1998 *Västra Götalands län* som med 49 kommuner och 1,5 miljoner invånare befolkningsmässigt är Sveriges näst största län efter Stockholms. Tre län slogs samman nämligen Göteborgs & Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län (utom Habo och Mullsjö kommuner som gick till Jönköpings län). Gamla länsgränser från 1680 suddades ut. Samtidigt omorganiserades Länsstyrelsen och andra statliga myndigheter t ex polisen, länsarbetsnämnden och skattemyndigheten.

Vägverket Region Väst omfattar sedan tidigare inte bara Västra Götalands län utan även Hallands och Värmlands län.

Västra Götalandsregionen

Länsammanslagningen har även inneburit andra förändringar på regional nivå. Den 1 januari 1999 slogs landstingen samman och bildade Västra Götalandsregionen som bl a ansvarar för hälso- och sjukvård. På försök har Västra Götalandsregionen även tagit över det regionala utvecklingsansva-

ret för kommunikationer, näringslivs- och regionalpolitik från Länsstyrelsen. Det direktvalda regionfullmäktige med sina 149 ledamöter är regionens högsta beslutande organ med placering i Vänersborg. Regionstyrelsen, som består av 17 regionråd, förbereder alla ärenden till regionfullmäktige.

Kommunförbundet Skaraborg

Kommunförbundet Skaraborg ansvarar för gemensamma strategiska utvecklingsfrågor kopplade till Västra Götalandsregionens beredningar (regional utveckling, kultur och miljö). Förbundets framtid är (sept 2005) något osäker, och verksamheten kommer ev. att läggas samman med Skaraborgssamverkan (se nedan).

Skaraborgssamverkan

Vid sidan av kommunförbundet etablerades 2004 samverkansorganisationen "Skaraborgssamverkan" där Västra Götalands alla femton Skaraborgskommuner deltar. Arbetet inriktas mot kommunala drift- och verksamhetsfrågor, samt sådana strategiska utvecklingsfrågor som inte är kopplade till Västra Götalandsregionens beredningar. Skaraborgssamverkan organiseras som ideell förening. Verksamheten leds av en politiskt sammansatt styrelse där varje kommun representeras av två ledamöter som representerar majoritet och minoritet i respektive kommun.

Tidigare samverkan

Skara, Götene och Lidköpings kommuner samverkade tidigare i det s k GöLiSka samarbetet kring frågor som gymnasie-

skola, IT-drift, inköpsorganisation mm. I kommunalförbundet Mellansjöregionen samarbetade nio kommuner i östra Skaraborg. Dessa samarbetsformer ersätts nu av Skaraborgssamverkan.

Tillväxt Skaraborg

Näringslivet och kommunerna samarbetar sedan år 2000 för regionens tillväxt och utveckling. I april 2002 bildades föreningen "Tillväxt Västra Skaraborg" för att på ett mer organiserat sätt arbeta vidare med dessa frågor. År 2004 uppgick föreningen i "Tillväxt Skaraborg ideell förening".

Syftet är att initiera, förbereda och stödja tillväxtbefrämjande insatser inom ramen för det regionala tillväxtavtalet. Föreningen skall även fungera som en mötesplats där näringsliv och offentlig sektor kan föra en dialog kring Skaraborgs utveckling.

Utvecklingsvision

Regionfullmäktige antog i april 2005 den regionala visionen *Vision Västra Götaland Det goda livet* som kan ses som en beskrivning av en eftersträvarvärd framtid i regionen.

Ytterligare information:

- Miljö- och byggnadskontoret.
- Näringsrådhuset Skara AB.
- Länsstyrelsen.
- Västra Götalandsregionen.

REGIONALA SAMBAND 2.5

